

3. Бандурка О.М. Основи економічної безпеки : підручник / О.М. Бандурка, В.Є. Духов, К.Я. Петрова, І.М. Червяков. – Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 236 с.

4. Дубецька С.П. Економічна безпека підприємств України / С.П. Дубецька // Недержавна система безпеки підприємництва як суб'єкт національної безпеки України : зб. матер. наук.-практ. конф., Київ, 16-17 травня 2001 р. / Редкол.: І.І. Тимошенко (голова) та ін. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – С. 146-171.

Хомив О.В. Система взаимосвязей объектов защиты составляющих экономической безопасности розничных предприятий с видами угроз

Уточнено поняття економічної безпеки розничного торгового підприємства, розглянута система взаємозв'язків об'єктів складових економічної безпеки підприємств з видами угроз і джерелами їх походження.

Ключевые слова: источник угроз, угроза, экономическая безопасность, объект защиты, розничное предприятие.

Khomyiv O.V. System of intercommunications of objects of defense of constituents of economic safety of retail enterprises with the types of threats

Notion of economic safety of retail enterprise is specified, the system of intercommunications of objects of constituents of economic safety of enterprises is considered with the types of threats and sources of their origin.

Keywords: source of threats, threat, economic safety, object of defense, retail enterprise.

УДК 338.984

Аспір. Н.В. Хоміон¹ – НУ "Львівська політехніка"

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ ОБІГОВОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджено сутність обігового капіталу, виділено основні його функцій, склад та структуру. Також виділено та систематизовано основні класифікаційні ознаки, за якими поділяють обіговий капітал на види, що дасть змогу здійснювати об'єктивне оцінювання та ефективне планування обігового капіталу підприємств.

Ключові слова: обіговий капітал, види обігового капіталу, функції обігового капіталу, структура обігового капіталу.

Актуальність проблеми. Ефективне планування обігового капіталу значною мірою залежить від розуміння сутності обігового капіталу. Для оцінювання обігового капіталу важливе значення має групування його елементів, структурування, виділення основних класифікаційних ознак. Тому актуальним є дослідження теоретичних засад обігового капіталу.

Аналіз останніх досліджень. Вагомий внесок у теорію обігового капіталу зробили у своїх працях такі вчені як Брігхем Є., Гриньова В., Поддєрьогін А. Також дослідження сутності обігового капіталу, його складу та структури відображені в працях М. Білик, Р. Сороки, Н. Петрової. Незважаючи на це, в економічній літературі потребують уточнення та систематизації основні класифікаційні ознаки обігового капіталу, структурування його елементів та складу для забезпечення подальшого оцінювання та ефективного планування.

Мета роботи. Важливим завданням роботи є теоретичне дослідження поняття сутності обігового капіталу, його складу та структури, функцій, ос-

¹ Наук. керівник: доц. Н.Ю. Подольчак, канд. екон. наук – НУ "Львівська політехніка"

новних класифікаційних ознак обігового капіталу, групування на види для подальшого вдосконалення планування та оцінювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед визначень поняття обігового капіталу заслуговують на увагу такі трактування.

Брігхем Є.Ф. дає таке визначення обігового капіталу: "Обіговий капітал: інвестиція фірми у короткострокові активи – готівку, ліквідні цінні папери, товарно-матеріальні запаси і рахунки дебіторських заборгованостей" [1, с. 734]. На думку В.М. Гриньової, В.О. Коюди та Т.І. Лепейко: "обіговий капітал – це кошти, що обслуговують процес господарської діяльності, які приймають участь одночасно і в процесі виробництва, і в процесі реалізації продукції" [2, с. 110].

За А.М. Поддєрьогіним, "Обіговий капітал (обігові кошти) – це кошти, авансовані в обігові виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва, реалізації продукції та отримання прибутку" [8, с. 159]. Класифікація обігового капіталу має важливе значення, оскільки дає змогу підприємству визначити оптимальний склад і структуру, потребу та джерела його формування. Від цього значною мірою залежить фінансовий стан підприємства [8, с. 162]. Склад обігового капіталу – це сукупність окремих елементів обігових виробничих засобів і засобів обігу. Склад обігових коштів у різних галузях може мати певні особливості [8, с. 160].

Структура обігового капіталу – це питома вага вартості окремих статей обігових виробничих засобів і засобів обігу в загальній сумі обігових коштів. Структура обігових коштів має значні перепади в окремих галузях господарства. Вона залежить від складу і структури витрат на виробництво, умов поставок матеріальних цінностей, умов реалізації продукції (виконання робіт, надання послуг), проведення розрахунків [8, с. 161].

Для економічної системи, що динамічно розвивається і стабільно функціонує, проблема визначення і підтримання раціональної структури повного кругообороту капіталу вирішується набагато простіше, ніж для економічної системи, життєдіяльність якої відбувається у кризових умовах. Визначення раціональних пропорцій між періодами перебування обігового капіталу у сфері виробництва й у сфері обігу базується на розрахунках нормативів, які проводяться з огляду на науково обґрунтовані прогнози; причому органи управління підприємством мають вірогідну інформацію про величину обігового капіталу, який воно повинно мати, про співвідношення між обсягами капіталу, який перебуває у виробничих запасах, а також характер наростання витрат у процесі виробництва. У таких умовах не відбувається експропріація обігового капіталу підприємств або його знецінювання, не діють інші фактори, які негативно впливають на структурні складники тривалості повного циклу руху обігового капіталу і результати роботи підприємств [3, с. 14].

У різних галузях економіки склад і структура обігового капіталу різні та залежать від типу галузі, складу витрат, виду продукції, що випускається, особливостей матеріально-технічного постачання тощо. У виробничій сфері, а також у торгівлі левову частку в обіговому капіталі становлять запаси [7, с. 180]. Важливим у встановленні структури обігового капіталу є поділ капі-

талу за місцем і значенням в процесі відтворення – поділ капіталу на обіговий капітал у сфері виробництва і у сфері обігу. Такий поділ зумовлений наявністю двох сфер кругообігу: сфери виробництва і сфери обігу [4, с. 67].

До виробничої сфери відносять вкладення обігового капіталу в запаси (призначені для виробництва), до сфери обігу – готова продукція, кошти в розрахунках. Запаси – це активи, які перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу отриманого продукту виробництва; утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт чи надання послуг [7, с. 180].

У господарській діяльності запаси поділяють на:

- сировину, основні і допоміжні матеріали, комплектувальні вироби та інші матеріальні цінності, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва тощо;
- незавершене виробництво у вигляді незакінчених обробкою деталей, вузлів, виробів і незакінчених технологічних процесів;
- готову продукцію, що виготовлена на підприємстві та призначена для продажу;
- товари у вигляді матеріальних цінностей, що придбані (отримані) та утримуються підприємством з метою подальшого продажу;
- малоцінні та швидкозношувані предмети [7, с. 180].

Незавершене виробництво – це предмети праці, обробку (переробку) яких підприємство не завершило. Воно є лише на тих підприємствах, де тривалість виробничого циклу більша за один день. У вартісному вираженні незавершене виробництво охоплює витрати на придбання матеріалів, запасних частин, конструкцій, сировини, заробітну плату та інші грошові кошти, необхідні для завершення виробничого циклу, але на кінець звітного періоду (місяця, кварталу, року тощо) такий цикл не встигає бути завершеним [6, с. 47].

До витрат майбутніх періодів належать витрати на виконання науково-дослідницьких та раціоналізаторських робіт, освоєння нової техніки, оренду плати та ін., які здійснюються в поточному році, але на собівартість продукції будуть віднесені в наступному році [6, с. 47].

До готової продукції відносять продукцію на складі, а також відвантажену, але ще не оплачену замовником.

Науковці виділяють такі функції обігового капіталу:

- виробничу (забезпечує безперервність процесу виробництва);
- розрахункову (претворення авансованих коштів з товарної форми в грошову).

За ознаками класифікації виділяють такі види обігового капіталу:

- з позиції платності – безкоштовний, позичений;
- з позиції власності – власний, залучений;
- за формою – грошова форма обігового капіталу, матеріальна (виробнича, товарна);
- за сферою вкладення – вкладений у виробничу сферу та у сферу обігу;
- за ліквідністю вкладень – обіговий капітал в абсолютно ліквідних активах, у ліквідних активах та неліквідних активах;
- за принципами планування та організації – нормований та ненормований.

Табл 1. Систематизація класифікаційних ознак обігового капіталу підприємств

Класифікаційна ознака	Вид обігового капіталу
З позиції платності	Безкоштовний обіговий капітал
	Платний обіговий капітал
З позиції власності	Власний обіговий капітал
	Залучений обіговий капітал
За формою	Грошова форма обігового капіталу
	Матеріальна форма обігового капіталу
За сферою вкладення	Обіговий капітал у виробничій сфері
	Обіговий капітал у сфері обігу
За ліквідністю вкладень	Обіговий капітал в абсолютно ліквідних активах
	Обіговий капітал у ліквідних активах
	Обіговий капітал у неліквідних активах
За принципом планування та організації	Нормований обіговий капітал
	Ненормований боротний капітал

Висновки: Розуміння сутності обігового капіталу, виокремлення його структурних елементів є основою для оцінювання обігового капіталу, проведення оптимізації структури. Важливим елементом вироблення ефективної методики планування обігового капіталу підприємства є виділення ознак, за якими можна класифікувати види обігового капіталу. Це створить умови для кращого функціонування обігового капіталу підприємства та забезпечення його фінансової стійкості.

Література

1. Брігхем Є.Ф. Основи фінансового менеджменту / Є.Ф. Брігхем. – К. : Вид-во "Молодь", 1997. – 236 с.
2. Гриньова В.М. Фінанси підприємств : навч. посібн. / В.М. Гриньова, В.С. Коюда, Г.І. Лепейко. – Харків : Вид-во ХДЕУ, 2001. – 536 с.
3. Золотарьов А. Ефективне використання оборотних коштів / Золотарьов А., Волик І. // Економіка України. – 1998. – № 7. – С. 12-16.
4. Золотарьов А. Рациональное использование оборотных средств в промышленности / А. Золотарьов // Економіка України. – 2001. – № 7. – С. 29-32.
5. Зятковський І.В. Фінанси підприємств / І.В. Зятковський. – Тернопіль : Вид-во "Економічна думка" 1999. – 256 с.
6. Примаг Г.О. Економіка підприємства : навч. посібн. / Г.О. Примаг. – К. : Вид-во "Вікар" 2002. – 266 с.
7. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств / О.С. Філімоненков. – К. : Вид-во "Ніка – Ельга – Центр", 2002. – 656 с.
8. Фінанси підприємств : підручник / за ред. А.М. Поддєрьогіна. – К. : Вид-во "Либідь", 2000. – 436 с.

Хотюн Н.В. Теоретические основы оценивания оборотного капитала предприятий

Исследована сущность оборотного капитала, выделены основные его функции, состав и структура. Также выделены и систематизированы основные классификационные признаки, по которым разделяют оборотный капитал на виды, что даст возможность осуществлять объективное оценивание и эффективное планирование оборотного капитала предприятий.

Ключевые слова: оборотный капитал, виды оборотного капитала, функции оборотного капитала, структура оборотного капитала.

Hotyun N.V. Theoretical bases of evaluation of floating capital of enterprises

The article investigates the essence of working capital, the allocation of its main functions, composition and structure. Also highlighted, and the basic classification features, which share the views of working capital that will allow you to make an objective evaluating and effective planning of working capital of enterprises.

Keywords: working capital, types of working capital, working capital function, the structure of working capital.

УДК 339.5

Аспір. І.О. Шишкіна¹ – Львівський НУ ім. Івана Франка

**ПРИЧИНИ ФОРМУВАННЯ СВІТОВОГО РИНКУ
АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ**

Визначено основні причини формування світового ринку альтернативних джерел енергії. Визначено перелік вимог, що характеризує їхню цінність. Проаналізовано суть процесу відновлення джерел енергії. Застосовано теорему Гекшера-Оліна-Семуелсона. Визначено основні сектори альтернативної енергетики. Показано основні переваги використання альтернативних джерел енергії та недоліки традиційних енергоресурсів.

Ключові слова: альтернативні джерела енергії, енергетична самостійність, екологічний складник, геліоенергетика, вітроенергетика, геотермальна енергетика, енергія біомаси, гідроенергетика.

Вступ. Пошук альтернативних джерел енергії набуває пріоритетного значення для світового співтовариства. Широке обговорення такого пошуку впродовж останніх десятиліть пояснюється вичерпною природою традиційних джерел енергії, таких як природний газ, нафта, вугілля, уранова руда. Однак, чому цей процес набуває особливого глобального значення? Відповідь полягає у цілому комплексі факторів, яким зазвичай приділяється увага опосередковано.

Виклад основного матеріалу. Саме значення: "альтернативне джерело енергії", уособлює не тільки альтернативу традиційним джерелам енергії, оскільки традиційними сучасні джерела енергії стали також відносно недавно, а свого часу вважались альтернативою для інших джерел. Йдеться здебільшого про потужність та відновлюваність енергетичного джерела. Як головна ознака виступає також і екологічний складник альтернативного джерела енергії, хоча таку характеристику інколи визначають як додаткову. Таким чином, на сьогодні перед альтернативними джерелами енергії постає перелік вимог, що характеризує їхню цінність. Відсутність будь-якої з характеристик джерела енергії відображається пониженням ринкової ціни відповідної сировини чи технологічного процесу. Наявність всіх ознак (достатня потужність, необхідність відновлення джерел та екологічний складник) передбачає високу ринкову ціну, прикладом можуть бути дорогі сонячні батареї або вітрові установки потужність яких здатна задовольняти промислові виробничі потреби.

Якщо потребу в потужності джерела енергії під час розроблення досягають завжди враховуючи коефіцієнт корисної дії, то зазвичай з іншими оз-

¹ Наук. керівник: проф. І.М. Грабинський, д-р екон. наук – Львівський НУ ім. Івана Франка